

لغزندگی تفسیر علمی قرآن و بایسته‌های پرهیز از آن / شروط بحث از اعجاز علمی

مفسر و پژوهشگر قرآنی با اشاره به لغزندگی تفسیر علمی، خاطرنشان کرد: تفسیر علمی ممکن است به تفسیر به رأی منجر شود؛ بنابراین جایگاهی پرخطر است و باید برای بر حذر ماندن از انحرافات در این زمینه از ذوقزدگی، عجله و شتاب و از در افتادن به حالتی انفعالی نسبت به علوم تجربی پرهیز شود.

گروه اندیشه: مفسر و پژوهشگر قرآنی با اشاره به لغزندگی تفسیر علمی، خاطرنشان کرد: تفسیر علمی ممکن است به تفسیر به رأی منجر شود؛ بنابراین جایگاهی پرخطر است و باید برای بر حذر ماندن از انحرافات در این زمینه از ذوقزدگی، عجله و شتاب و از در افتادن به حالتی انفعالی نسبت به علوم تجربی پرهیز شود.

حجت‌الاسلام و المسلمین مهدی رستم‌نژاد، مفسر و پژوهشگر قرآنی، در گفت‌وگو با خبرگزاری بین‌المللی قرآن (ایکنا) به بیان نکاتی در باب اعجاز علمی قرآن پرداخت و با اشاره به این مطلب که بیان پیشابازاری حقایق علمی در قرآن، وجه این اعجاز را تشکیل می‌دهد، در توضیح این معنا اظهار کرد: در حالی که بشر با ابزار، ادوات و وسایلی که بعد از نزول قرآن به آن رسیده است، به مطلبی دست یافته و آن را از طریق این ادوات و ابزارها اثبات می‌کند، ما می‌بینیم که همان مطلب، بدون دخالت ابزار، از طریق وحی، بر پیامبر عظیم‌الشأن اسلام (ص) ابلاغ شده و برای ایشان کشف شده و آن حضرت برای امت خود آن را بیان کرده است.

رستم‌نژاد افزود: بنابراین اعجاز علمی آن دسته از مطالب قرآن را در بر می‌گیرد که در آن زمان، مردم، ابزار حسی و تجربی لازم برای دستیابی و فهم آن‌ها را نداشته‌اند و بشر تا آن روز نمی‌توانسته از آن حقایق خبر دهد؛ اما امروز و با استفاده از ابزارهایی که در اختیار او قرار گرفته و به آنها دست یافته است و در نهایت به وسیله علم، می‌تواند دست به تفسیر علمی قرآن بزند و حقایقی را که در آن بیان شده است، به حسب ظاهر تفسیر علمی کند.

عضو جامعه المصطفی (ص) العالمیه با اشاره به این مطلب که فهم اعجاز علمی از طریق تفسیر علمی میسر می‌شود، بیان کرد: ما تا به عرصه تفسیر علمی وارد نشویم، به بحث اعجاز علمی هم نمی‌رسیم و اصلاً بحث اعجاز قرآن نتیجه تفسیر علمی قرآن است که در زمان ما، به دلایل متعدد، خیلی گسترده شده و بسیار هم پیشرفت کرده و همچنان هم رو به رشد است.

دلایل رشد و گسترش تفسیر علمی و بحث اعجاز علمی قرآن

وی با اشاره به دلایل این رشد و گسترش بیان کرد: یکی از دلایل گسترش تفسیر علمی قرآن دفاع از قرآن در مقابل تهاجم غرب است. اگر این مسئله ثابت شود که قرآن مطلبی علمی را هزار و 400 سال پیش بیان فرموده است، بسیار مهم و تأثیرگذار است و می‌تواند در مقابل بسیاری از شبهات و القائاتی که وجود دارد، نجات‌بخش باشد. از دیگر جهات گسترش تفسیر علمی و بحث در باب اعجاز علمی قرآن که نتیجه تفسیر علمی است، شیرینی آن است و این که دل‌ها را به خود مجذوب می‌کند و مخصوصاً در میان تحصیل‌کرده‌ها و دانشمندان خریداران زیادی دارد.

تفسیر علمی؛ مسیری از هدایت برای اهل علم

نویسنده «تفسیر الأثری» افزود: من گاهی که بعضی از مطالب علمی قرآن را به بعضی از «استاد تمام‌های» بعضی از رشته‌ها گفته‌ام و گاهی همچنان پیش می‌آید و می‌گویم می‌بینم که مطلب بسیار برای آن‌ها شگفت‌آور است و واقعاً در مقابل عظمت قرآن مبهور می‌شوند و برای مدتی اصلاً در حیرت قرار می‌گیرند و این مطلب خیلی مهمی است که می‌تواند برای انسان‌های تحصیل‌کرده و اهل علم، در واقع مسیر هدایت باشد.

رستم‌نژاد با اشاره به دلیلی دیگر در اقبال به تفسیر علمی و بحث در باب اعجاز علمی قرآن، بیان کرد: باید توجه داشت که ما بالاخره انسان هستیم و جدای از این که مسلمان و دارای اعتقادیم، انسان‌ها به طور معمول با حواس سرو کار دارند؛ یعنی مبدأ و منشأ علم انسان و ورودی و دریچه‌های علم او، اساساً، حسی است. البته نمی‌خواهیم بگوئیم که معتقد به اصالت الحسی که غریبان مطرح می‌کنند، هستیم، اما در هر حال چیزی که حسی باشد، برای انسان اعتماد بیشتری را به همراه می‌آورد و قلب انسان را آرام می‌کند و معمول انسان‌ها چنین هستند و از حس و تجربه راحت‌تر به یقین و قطع و اطمینان می‌رسند.

این پژوهشگر قرآنی اظهار کرد: بر این اساس و با توجه به این که اعجاز علمی قرآن از مسیر تفسیر علمی آن می‌گذرد و در این جا واژه «علمی» حاکی از علوم حسی و تجربی است و همچنین با توجه به نکته‌ای که در مورد اطمینان‌آوری حس و تجربه بیان شد، می‌توان به علت دیگر رونق و گسترش یافتن بحث اعجاز علمی قرآن پی برد.

وی در بخش دیگری از این گفت‌وگو با اشاره به لغزندگی تفسیر علمی، خاطرنشان کرد: یکی از نکاتی که باید به آن توجه داشت این است که تفسیر علمی ممکن است به تفسیر به رأی منجر شود. بنابراین جایگاه پرخطری است و باید برای بر حذر ماندن از انحرافات در این زمینه از ذوقزدگی، از عجله و شتاب و از در افتادن به حالتی انفعالی نسبت به علوم تجربی پرهیز شود.

رستم‌نژاد ادامه داد: یک افراط و تفریط‌هایی در این جا هست و بعضی‌ها خیلی چیزها را به عنوان اعجاز به قرآن نسبت داده‌اند؛ در حالی که این‌گونه نیست یا یک چیزهای مشکوکی را به قرآن نسبت داده‌اند و این‌ها نمی‌تواند راه درستی باشد؛ مخصوصاً کتابی مانند قرآن که بالاخره حساسیت و جایگاه خود را دارد و درست نیست که فرد یک چیز ثابت نشده‌ای را مثلاً به عنوان یک قانون حسی و علمی تصور کند و این را به عنوان اعجاز به پای قرآن بنویسد و بعد خلاف آن ثابت شود. خب ببینید که این چقدر باعث خسارت می‌شود.

وی افزود: بنابراین این منطقه، منطقه مهمی است و لذا کسانی که وارد این عرصه می‌شوند، نباید بگویند که ما برای مثال در فلان رشته علمی تحصیل کرده‌ایم، پس می‌توانیم بیائیم و با همان نگاه قرآن را هم بفهمیم و برای مثال تشخیص بدهیم که مطالب آن در چه رابطه‌ای است.

تقدم وجه تفسیری بر وجه علمی در تفسیر علمی

رستم‌نژاد با مقدم دانستن وجه تفسیری بر وجه علمی، بیان کرد: بنابراین در حوزه تفسیر علمی و بحث در باب اعجاز قرآن اول باید مفسر بود و بعداً از حوزه‌های دیگر مطالب را وام گرفت و عرضه بر قرآن کرد تا در واقع خدمت به قرآن بشود و نه تحمیل بر قرآن.

وی افزود: این منطقه منطقه خطرناکی است از این حیث که افرادی که به این منطقه ورود پیدا می‌کنند، اولاً باید قرآن را بشناسند، تفسیر را بشناسند، دانش تفسیری را فراگرفته باشند و بعد در کنار آن یکی از رشته‌های علمی را هم بدانند تا بتوانند قضاوت علمی کنند و البته طبعاً در اینجا لوازم و مطالب دیگری نیز نیاز هست.